



KULTURMILJÖUTREDNING

PARADSÄNGEN 1

HÄSSELBY STRAND

2022-02-14

Nyréns Arkitektkontor

Innehåll

Inledning		Siktlinjer	
Bakgrund	3	Siktlinjer - beskrivning	18
Syfte	3		
Plan- och bygglagen - relevanta lagrum	3	Känslighet - tålighet	
		Beskrivning av metod	20
Historik		Bebyggelse	20
Hässelby strand	4	Utemiljö	21
Grönstråken	4		
Fastigheten Paradsängen 1	5	Förhållningssätt	
Närområdet	5	Att tillvarata och utveckla	22
Kronologi - bygglovsarkiv	5		
		Källhänvisning	
Utbyggnadsfaser		Litteratur	23
Utbyggnadsfaser för närområdet	7	Rapporter	23
		Digitala källor	23
Nulägesbeskrivning			
Beskrivning fastighet - byggnader	10		
Beskrivning fastighet - utemiljö	12		
Närområdet - orientering			
Närområdet - beskrivning	14		
Kulturhistoriskt värde			
Kulturhistorisk analys	16		
Tidigare värdering	16		
Kompletterande värdering	16		
Värdebärande karaktärsdrag			
Värdebärande karaktärsdrag - bebyggelse	17		
Värdebärande karaktärsdrag - utemiljö	17		

PARADSÄNGEN 1

Hässelby strand
Kulturmiljöutredning
Beställare: Willhem AB
Analysen utförd av:
Mattias Eklund (Sakkunnig certifierad kulturvärden KUL 2)
Nyréns arkitektkontor AB
Alla fotografier är tagna av rapportförfattaren, om inget annat anges.
Foton på sidan 19 är tagna av Liljevalles arkitekter. Bilderna är skyddade av upphovsrättslagen och får endast återpubliceras med rapportförfattarens tillstånd.

Inledning

Bakgrund

Stadsbyggnadsnämnden har beslutat att inleda planarbete för fastigheten Paradsängen 1 i Hässelby strand. Planarbetet syftar till att utreda möjligheten att tillföra cirka 100 hyresrätter genom påbyggnad på befintliga byggnader och nybyggnad inom fastigheten. Påbyggnad på befintliga byggnader ska enligt startbeskedet göras med utgångspunkt i nuvarande karaktär och kunskap om bärande kvalitéer. Utformning av nya byggnader ska göras med utgångspunkt i områdets kulturhistoriska och arkitektoniska värden.

Syfte

Syftet med denna kulturmiljöutredning är att utreda och sammanställa fastighetens karaktärsdrag och bärande kvalitéer. Utredningen kan sedan ligga till grund för ställningstaganden i planprocessen avseende föreslagna ändringar som påverkar fastighetens kulturvärden.

Plan- och bygglagen - relevanta lagrum

Nedan återges relevanta skrivningar ur de lagrum i Plan- och bygglagen som bedöms var applicerbara i ärendet.

Plan- och bygglag (2010:900) 2 kap. 6 §

Vid planläggning, i ärenden om bygglov och vid åtgärder avseende byggnader som inte kräver lov enligt denna lag ska bebyggelse och byggnadsverk utformas och placeras på den avsedda marken på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till

1. stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärdena på platsen och intresset av en god helhetsverkan [...]

Vid planläggning och i andra ärenden samt vid åtgärder avseende byggnader som inte ingår i ett ärende enligt denna lag ska bebyggelseområdets särskilda historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden skyddas. Ändringar och tillägg i bebyggelsen ska göras varsamt så att befintliga karaktärsdrag respekteras och tillvaratas.

8 kap. 13 §

En byggnad som är särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt får inte förvanskas.

8 kap. 17 §

Ändring av en byggnad och flyttning av en byggnad ska utföras varsamt så att man tar hänsyn till byggnadens karaktärsdrag och tar till vara byggnadens tekniska, historiska, kulturhistoriska, miljömässiga och konstnärliga värden.

Historik



År 1957. Nybyggda hus på Fyrspannsgatan. Gatorna var ännu inte asfalterade vid fototillfället. Foto Olle Widfeldt, SvD. SSM

Hässelby strand

Hässelby strand började byggas 1954-55 som en av de förorter som anlades enligt principerna i ABC-staden, Arbete, Bostad, Centrum. Marken hade köpts in redan 1931 av Stockholms stad, men betraktades då som en investering för en avlägsen framtid; innan marken skulle bebyggas så skulle Åkeshov byggas klart, därefter Sora Ängby, Råcksta och Beckomberga.¹

De bakomliggande idéerna till ABC-staden kom från Storbritannien. Kort efter att Sven Markelius blivit stadsplanedirektör i Stockholm gav han den danske arkitekten Otto Danneskiöld-Samsoe, som vid tiden var verksam i Sverige, uppgiften att producera en publikation om den samtida brittiska stadsplaneringen. Publikationen *Nutida engelsk samhällsplanering* färdigställdes 1945 och innehöll bland annat beskrivningar av grannskapsenheterna som växt fram utanför London. Publikationen var ett av de viktigare underlagen till Generalplanen för Stockholm, färdigställd 1952, vilken kom att bli ett instrument för stadsplanekontoret att samordna framväxten av de nya stadsdelarna utifrån den samtida forskningen och filosofin.

Innan stadsdelen anlades på 1950-talet bestod området av tallskog med enstaka skogsvägar. Även området närmast stranden var obebyggt bort mot Sjöträdgården, där det fanns en samling bostadshus. Strandområdet var ett populärt utflyktsmål både för de boende i det närliggande villastaden men även från andra närliggande stadsdelar.

Hässelby gård började byggas 1953-54 och Hässelby strand 1954-1955. Tunnelbanan anlades i etapper och först 1958 var sträckningen klar till Hässelby strand.

Grönstråken

En bärande idé i ABC-stadens planer var de grönstråk som avskilde olika delar i de nya stadsdelarna. Även mellan husen såg man till att spara naturmark. Under Hässelby strands tidiga år är dessa gröna kilar påtagliga i kart- och bildmaterialet. Relativt kort därefter började dock dessa kilar att naggas i kanten; Paradsängen 1 var det första projektet som anlades i en del av den gröna kilen mellan Hässelby strand och Hässelby gård. Under 1970-talet och 2000-talet fortsatte denna utveckling och den gröna kransen har i nuläget inte längre har en avgränsande effekt utan stadsdelarna flyter ihop där Aprikosvägen möter Maltesholmsvägen.

1 Hässelby strand förr och nu, s. 34

Historik



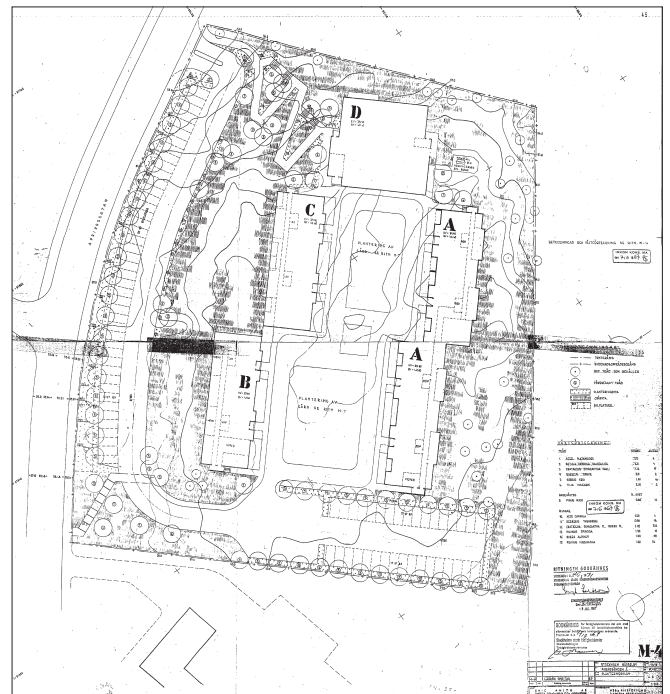
Ovan och t.h: fasader resp planteringsplan för Paradsängen 1 från bygglovshandlingarna, stämplade 1966 respektive 1967.

Fastigheten Paradsängen 1

Fastigheten Paradsängen 1 ritades av György Korodi (Arkitekt vid HSB:s Riksförbunds arkitektkontor) och Eric Anjou (Trädgårdsarkitekt, eget bolag) på uppdrag av AB Familjebostäder. Korodi är arkitekten bakom många av HSB:s projekt, men anlätades ofta av andra byggherrar, som i detta fall. Bygglov godkändes 1965, med kompletteringar skickades in åren efter. Vissa av utemiljöns ritningar är daterade 1971 så det tog några år att färdigställa fastigheten. Sett till godkända bygglov har bebyggelsen genomgått få förändringar; balkonger har glasats in, lokaler har byggts om till lägenheter. En del ändringar har gjorts utan bygglov, exempelvis så är samtliga fönster på byggnaderna inklädda med plåt, samt porten till hus D är bytt till en förhållandevis lik kopia. Balkongfronter skulle ha utförts i koppar, men utfördes i plåt istället.

Närområdet

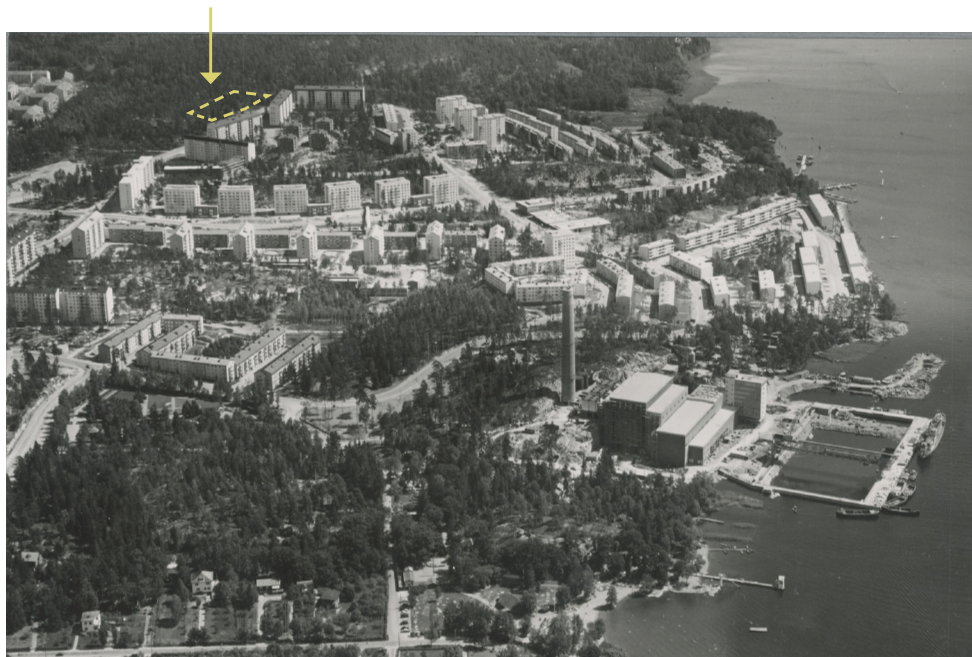
På andra sidan Aprikosvägen sett från Paradsängen 1 ligger fyra skivhus som tillhör den tidigaste utbyggnadsfasen i området. 1964 uppfördes ett skolhem sydost om Paradsängen 1, med 16 platser för flickor och pojkar med familjeproblem i landstingets regi. Skolbyggnaderna revs i samband med uppförandet av de befintliga bostadshusen på platsen, kring år 2000-01 av JM AB. Nordväst om den aktuella fastigheten uppfördes ett daghem 1978, vilket återuppbyggdes i samma stil 1989 efter en brand. Väster och norr om detta uppfördes ett antal punkthus kring 2003.



Kronologi - bygglovsarkiv

- 1965 - Nybyggnad
- 1989 - Ändrad sophantering
- 1990 - Inglasning balkonger
- 1991 - Nybyggnad grovsophus
- 1997 - Förnyelse av bygglov för inglasning av balkonger
- 2002 - Ändrad användning av lokal till lägenheter samt ny fönstersättning, lovärende
- 2002 - Ombyggnad av lokal till 2 st. lägenheter
- Ändringar som inte finns registrerade i bygglovsarkivet: Fönsterinklädnad eller byten, samtliga fönster. Byte av port hus D.

Historik



Hässelby strand 1958. Flygfotografi från väster. Merparten av stadsdelen har fått sin form, även om alla vägar ännu inte asfalterats, centrum inte är färdigt och de höga punkthusen vid Medsolsbacken endast har påbörjats. Planområdet är markerat med en gul streckad linje, och ligger utanför stadsdelens ursprungliga yttre gräns mot Grimstaskogen. Foto: Oscar Bladh. SSM

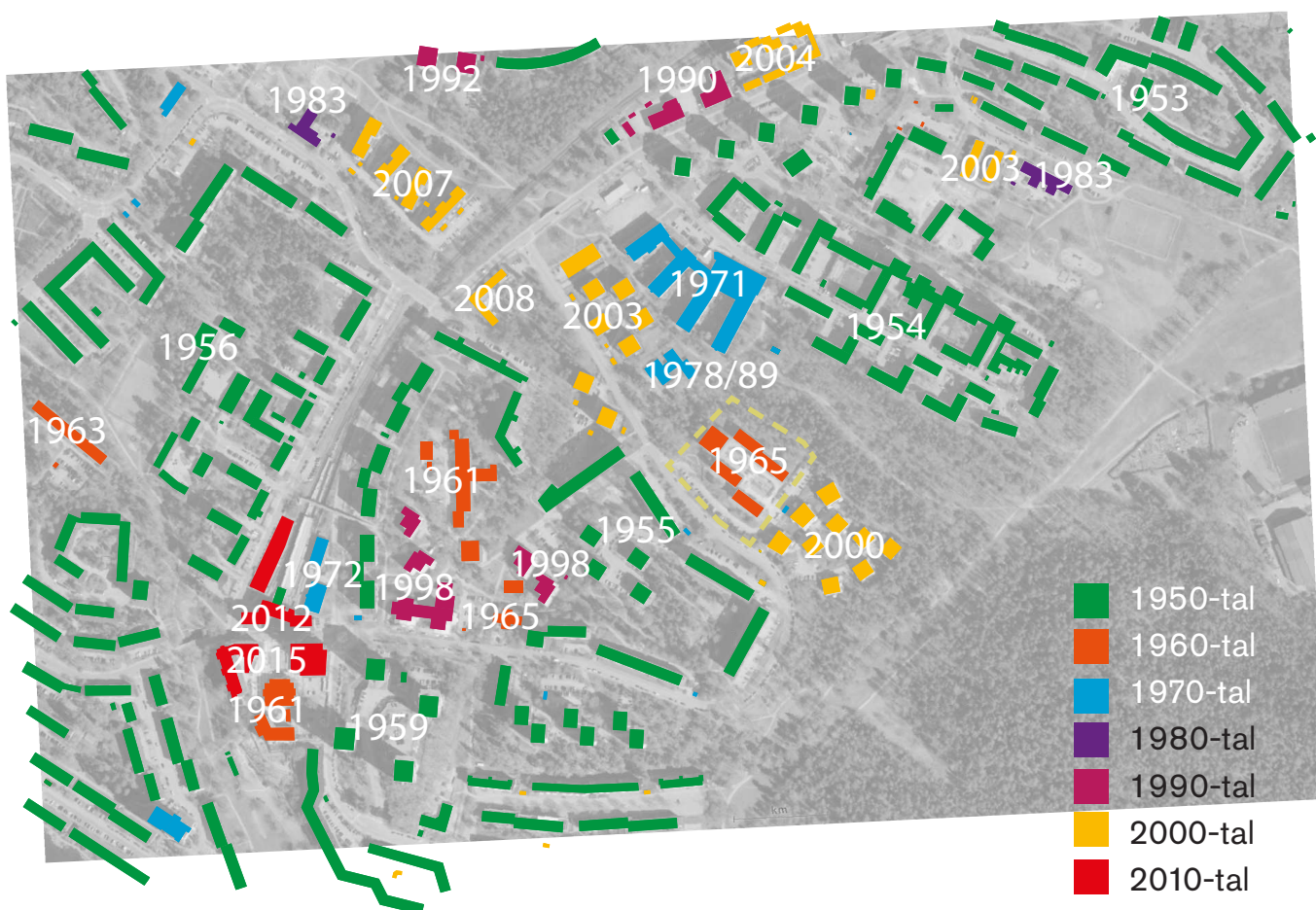


Hässelby strand 1961. Flygfotografi från söder. Stadsdelen är i det närmaste färdigbyggd enligt den ursprungliga planen, så när som på kyrkan vid torget som inte hade börjat byggas än. Mellan Hässelby Strand och Hässelby gård är den gröna öst-västliga kransen, som skiljde stadsdelarna åt, påtaglig. Planområdet är markerat med en gul streckad linje. Foto: Oscar Bladh. SSM



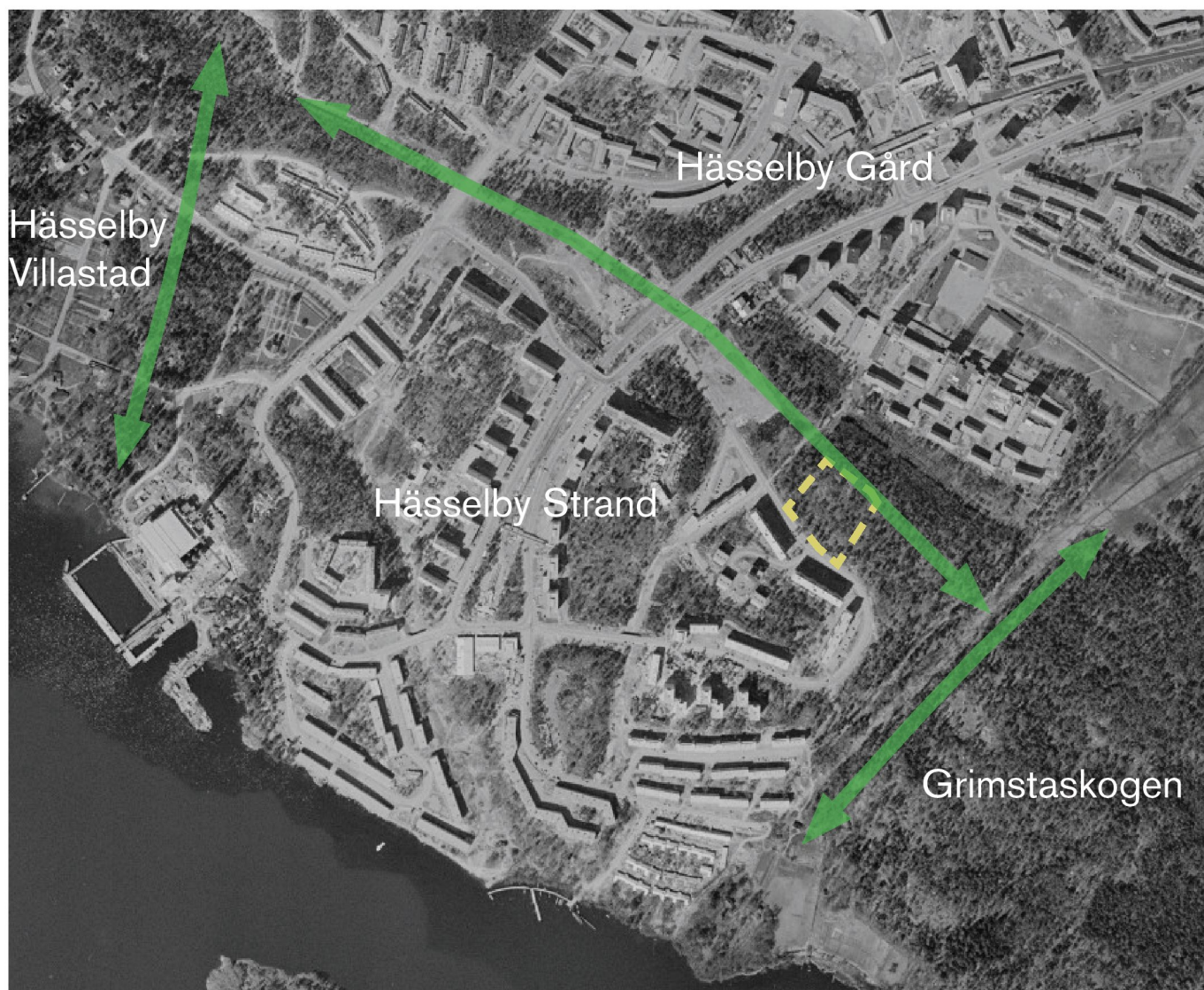
På Aprikosgatan 15, direkt sydost om den för rapporten aktuella fastigheten, invigdes 1966 ett skolhem med 16 platser för flickor och pojkar med familjeproblem. Byggnaden närmast kameran var internat. Byggnaderna revs och ersattes med de nuvarande bostadshusen kring år 2000-01. Till vänster skimtar byggnad B och A i Paradsängen 1. Planområdet är markerat med en gul streckad linje. Bilden är från lokaltidningen Västerort.

Utbyggnadsfaser



Utbyggnadsfaser med årtal för närområdet. Merparten av stadsdelarna Hässelby strand och Hässelby gård tillkom under 1950-talet. 1960-talets tillskott består dels i något försenade ursprungligen planerade byggnader som kyrkan vid centrumet och Hässelbystrandsskolan, dels kompletterande bostadsprojekt som Paradsängen 1 och Rumsfilen 4. På 1970-talet tillkom framförallt ålderdomshemmet Översticket 1, en stor anläggning som förlades på den gröna kransen mellan de respektive stadsdelarna. Även två industrifastigheter vid tunnelbanestationen tillkom, samt ett daghem nordväst om Paradsängen 1 (nedbrunnet 1985, återuppbyggt lika ursprunget). 1980-talets tillskott består endast av två daghem. På 1990-talet tillkom ett par förtätningsprojekt mitt inne i stadsdelen, så kallade eko-hus vilket var populärt vid denna tid. Under 2000-talets första decennie ersattes det tidigare skolhemmet öster om Paradsängen 1 med ett antal punkthus, utöver detta bebyggdes ett flertal obebyggda tomter och parkeringsytor på gränsen mellan Hässelby strand och Hässelby gård. Under 2010-talet revs merparten av den gamla centrumanläggningen och ersattes med nya höghus. Planområdet är markerat med en gul streckad linje. Kartunderlag från Lantmäteriet.

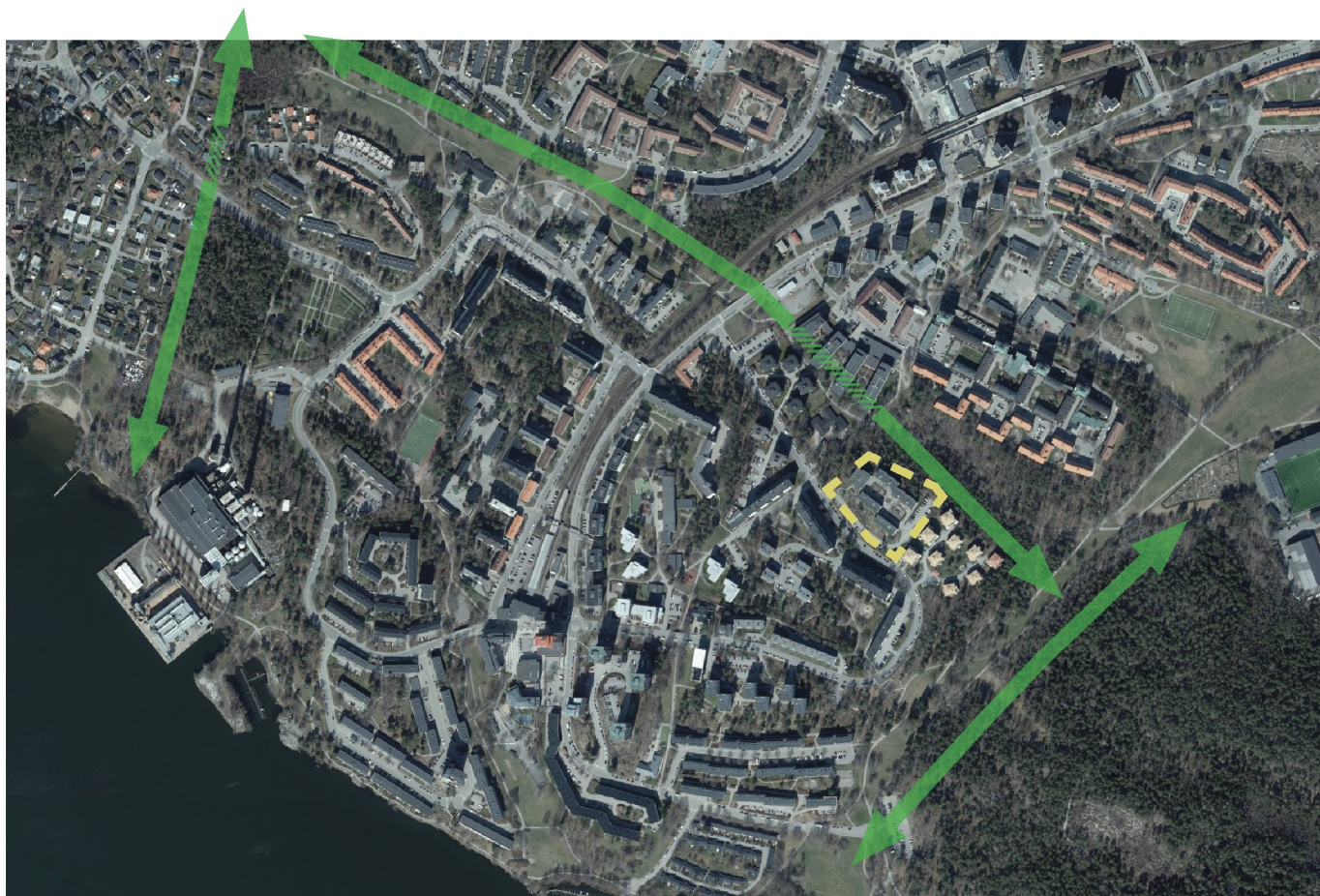
Utbyggnadsfaser



Ortofoto 1958. Hässelby Strand har vid denna tid fått sin huvudsakliga form. Mellan Hässelby Strand och Hässelby Gård är det gröna öst-västliga grönstråket, som skiljde stadsdelarna åt, påtaglig. Paradsängen 1 var det första projektet som byggdes i den gröna kransen; under 1970-talet och under 2000-talet har förtätningarna inneburit att den gröna kransen inte längre har en avgränsande effekt utan stadsdelarna flyter ihop där Aprikosvägen möter Maltesholmsvägen. Planområdet är markerat med en gul streckad linje. Gröna kilar är markerade med gröna pilar. Bild från Lantmäteriet.



Ovan: ortofoto 1971. Paradsängen 1 var vid denna tid relativt nyuppfört.
Nedan: ortofoto 2021. Den gröna kilen mellan Hässelby strand respektive Hässelby gård har i hög grad byggts igen.
Bilder från Lantmäteriet.



Nulägesbeskrivning



Beskrivning fastighet - byggnader

Fastigheten består av fyra lamellhus, varav två är sammankopplade med en förskjutning (hus A), två är fristående (hus B resp C) och ett punkthus (hus D). Alla husen är i tre våningar utom hus D som har en fjärde suterrängvåning.

Fastigheten är belägen i den norra utkanten av Hässelby strand. Husen är placerade på en höjd grupperade kring en gemensam bilfri gård med parkeringsplatser på den södra delen av gården.

Socklar är utförda i betong, fasader är klädda med kalksandsten. Utfackade fasadpartier är klädda med ursprunglig korrugerad plåt. Entrépartier är indragna med huvudsakligen ursprungliga glasade, lackade ekportar med sidoljus och överljus samt sparkplåt av korrugerat gummi. Ovan entrén till hus D finns ett kopparklätt skärmtak.

Fönster består av två- och treluftsfönster med sidoställda mittposter. Fönsterbröstningarna är av korrugerad plåt. Fönsterbågarna är inklädda med vit plåt.

Balkongerna är indragna med sannolikt ursprungliga, delvis genombrutna fronter, av grå aluminium med överliggare av natureloxerad aluminium. Ett fåtal balkonger är inglasade. Byggnadernas taksarg är klädd i kopparplåt. Taken är så kallade motfallstak, där de flacka taken lutar in mot mitten varifrån avvattnning sker.

Nulägesbeskrivning



Ursprunglig port på hus A. Port i lackad ek, överliggare i koppar. Granittrappa utvändigt, terrazzotrappor i trapphus.



Utbytt port på hus D.

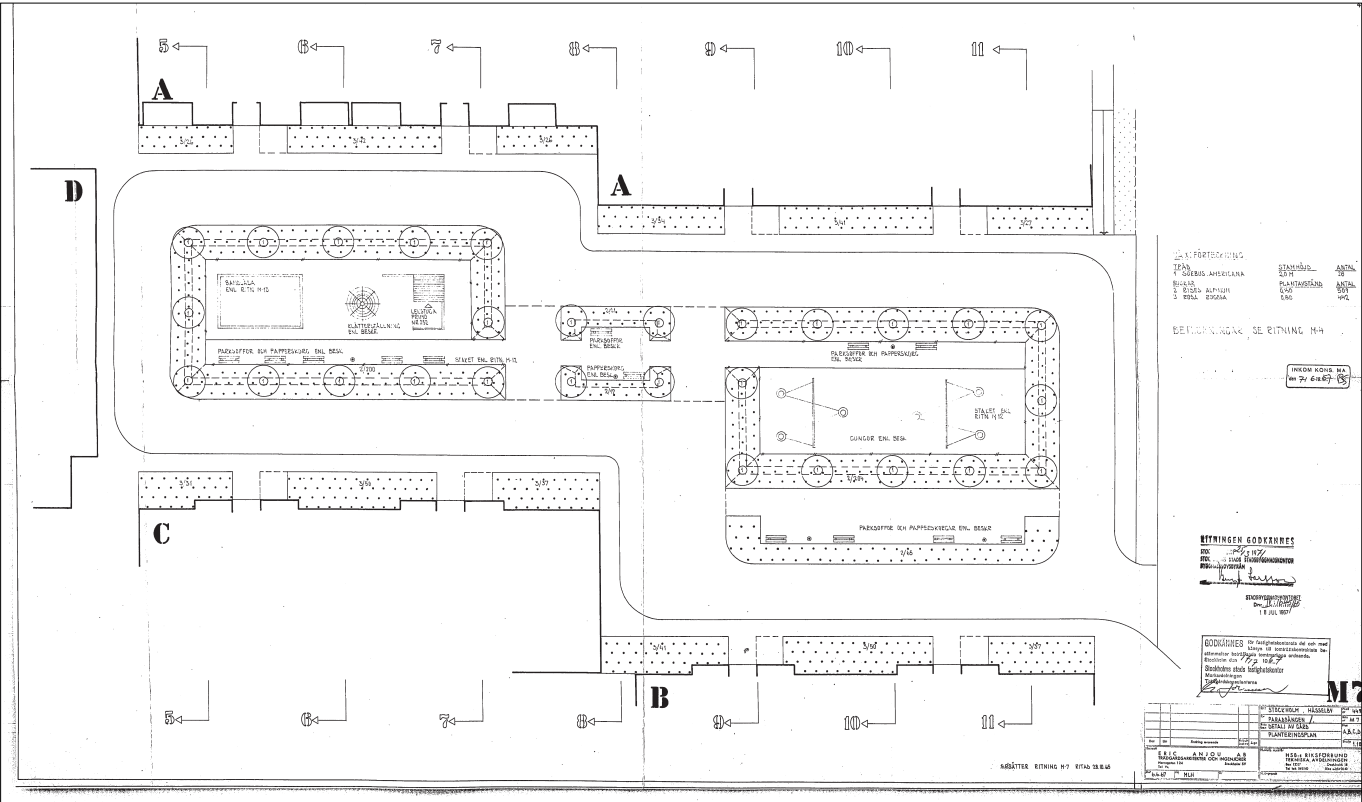


Från huvudentrén till gården. Gavlarna på hus B och C till vänster, längst bort hus D, till höger hus A med dess två sammankopplade lameller.



hus D till höger, med brädgjuten betongsockel, kalksandstensfasad, fönsterbröstningar och balkongfronter i korrugerad plåt, plåtinklädda fönster. Hus C till vänster med koppartak ovanpå den utskjutande plåtinklädda delen samt kopparsarg mot tak.

Nulägesbeskrivning



Planteringsplan, stämplad 1971. Bygglövsarkivet.

Beskrivning fastighet - utemiljö

Utemiljön ritades av trädgårdsarkitekten Eric Anjou och är tidstypisk med huvudsakligen sparad naturmark som omger fastigheten, samt en innergård som är i det närmaste trafikseparerad, även om den är tillgänglig med bil för angöring. Naturmarken runkt exploateringen lämnades i det närmaste orörd med ett flertal befintliga träd som sparades, samt kompletterades med nyplanterade träd huvudsakligen i anslutning till parkeringarna och gångstråket. Innergården fick en mycket enkel och anspråkslös utformning med tre rektanglar i olika storlekar med lekutrustning i mitten, omgärdade av nyplanterade rönnar samt parksoffor. Husen gavs en gräsbeväxt förgårdsmark in mot innergården med buskar planterade. Gångstråket mot Aprikosvägen mot sydväst har en enkel men effektiv utformning med asfalt, granitsteg i trappor, enkla räcken och planterade rönnar och buskar (sort var svår att bedöma vid inventeringstillfället).

Utemiljön har i huvudsak bevarat sin karaktär, även om lekredskap och merparten av bänkarna bytts ut. En ny, förhållandevis diskret soplösning har installerats på gränsen mellan parkering och innergård. Infarten till innergården är har också stängts till med öppningsbara bommar.

Nulägesbeskrivning



Den terränganpassade gångvägen mot nordväst.



Innergårdens planterade rektanglar, där tidigare lekredskap bytts ut eller tagits bort. Rönnarna på bilden planterades vid anläggningen av fastigheten.



Förgårdsmark intill hus A mot gården.



Hus D saknar förgårdsmark.

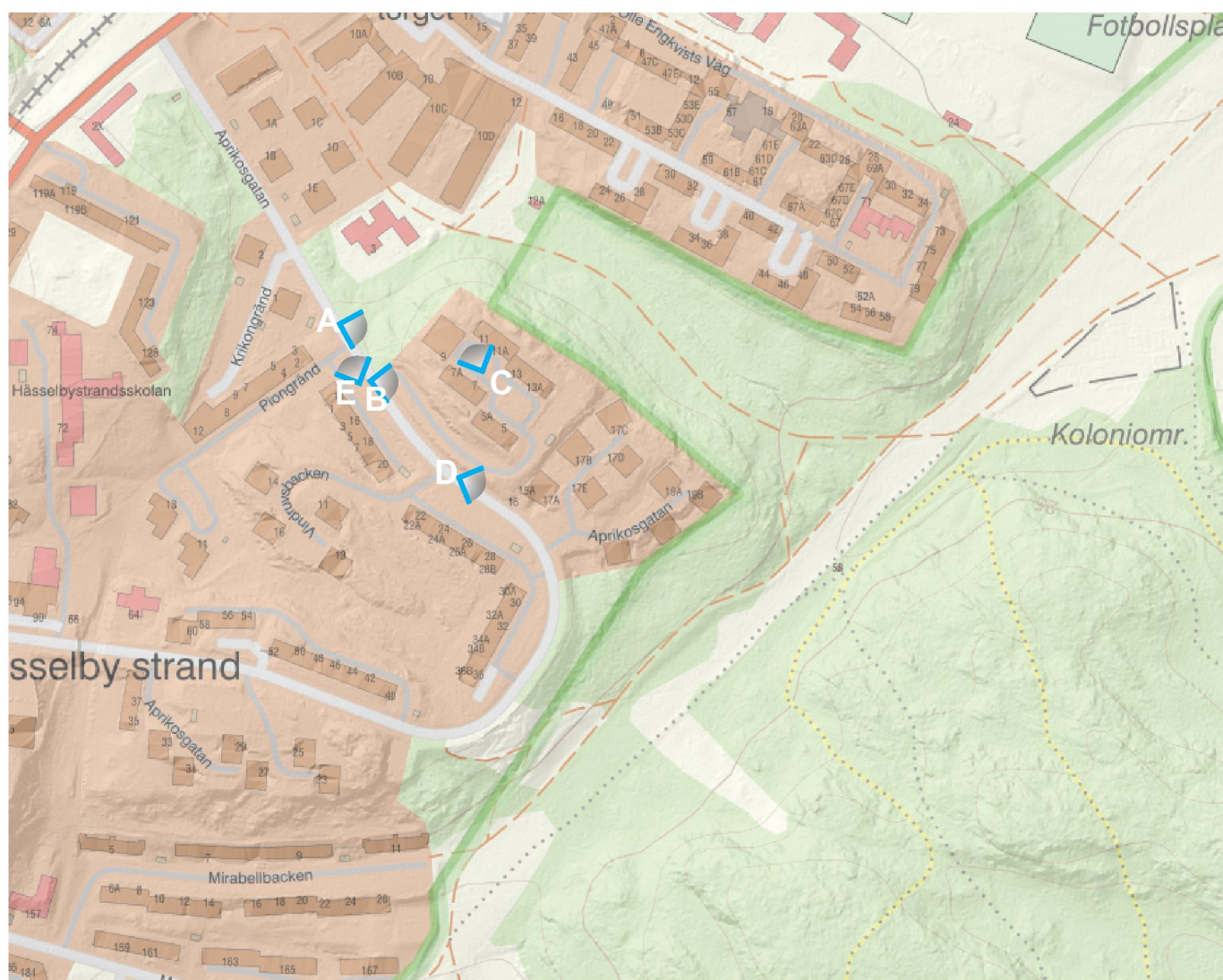


Bakom byggnaderna mot skogen tar naturmarken vid närapå omedelbart.



Naturmarken är närvarande genom släppen mellan byggnaderna.

Närområdet - orientering



Karta med topografi. Vypunkterna är markerade med blå symboler. Karta från Lantmäteriet.

Närområdet - beskrivning

Planområdet ligger på en höjd i närområdet, vilket innebär att fastigheten är förhållandevis synlig trots den låga skalan. Sett från korsningen Maltesholmsvägen - Aprikosvägen så ligger fastighetens byggnader skydda bakom en bit sparad naturmark som bevarats av den i övrigt huvudsakligen igenbyggda gröna kilen mot Hässelby gård.

Aprikosgatans sydöstra del domineras av de höga skivhusen från stadsdelens uppförandeår, gatan i övrigt präglas av senare tillägg vilka ger en något brokig upplevelse längs gatans sträckning avseende arkitektur. Sett från nordväst är 1950-talets skivhus siluett mot skogen en viktig vy, då detta minner om den tydliga avgränsningen som skogen innebär i den ursprungliga planen.

Närområdet - orientering



Vy längs Aprikosgatan mot fastigheten Paradsängen 1. Bebyggelsen skyls delvis av en bit av den sparade naturmarken med dess karaktäristiska tallar, vilka dominerade skogen som togs ner när stadsdelen anlades.



Vy längs Aprikosgatan mot fastigheten Paradsängen 1. Byggnaderna placerades på en höjd och är därför framträdande i närområdet trots deras modesta höjd. Husen bortanför har ytterligare 1-2 våningar men upplevs som lägre pga de topografiska förutsättningarna.



Vy från gården inne i Paradsängen 1. Bebyggelsen sluter sig i huvudsak kring den gemensamma gården, men i glappet mellan hus D och A skymtar naturmarken fram, och bortanför den bebyggelse i Hässelby gård.



Vy längs Aprikosgatan mot sydost. Bortanför träden sluttar marken ner mot dalgången som skiljer Hässelby strand från Grimstaskogen och utgör en naturlig avgränsning av stadsdelen. Skivhusen till höger utgjorde den sista utposten av stadsdelens bebyggelse, och upplevs fortfarande på detta vis.



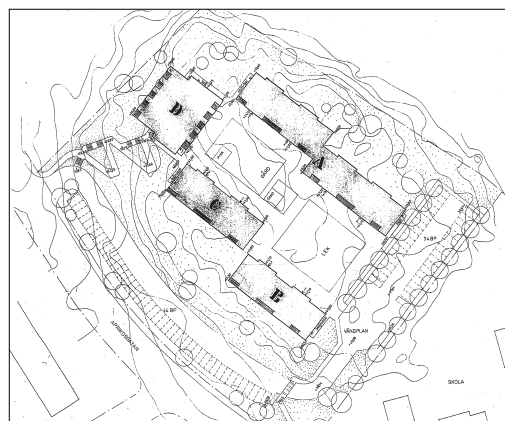
Vy längs Aprikosgatan mot nordväst. Byggnader från 1958 längs till vänster, därefter hus från 2003 på respektive sida om gatan. I fonden ett punkthus från 1992. Gatan får i övrigt sin prägel av de stora tallar som i regel är äldre än stadsdelen och ingår i den naturmark som medvetet sparades.

Kulturhistoriskt värde

Kulturhistorisk analys

Fastigheten Paradsängen 1 uppfördes utanför Hässelby strands ursprungliga planform, i en del av den gröna kil som skiljde stadsdelen från Hässelby gård. Bebyggelsen skiljer sig även arkitektoniskt från områdets ursprungliga bebyggelse avseende detaljering och arkitektonisk form generellt; områdets 1950-talsbebyggelse har ett karaktäristiskt uttryck med terränganpassad volymplacering, blandade byggnadstyper, sluttande takformer, särpräglad färgsättning, tidstypisk balkongutformning med mera. Paradsängen 1 har i stället en högkvalitativ rationell 1960-talsarkitektur med en dämpad färgskala och långt driven förenkling i detaljering, där fastighetens geometriska princip är överordnad det omgivande landskapet. Den mycket tidstypiska kombinationen vit kalksandsten, lackad ek och koppar ger bebyggelsen dess karaktär tillsammans med den horisontella prägeln byggnaderna har. Enligt bygglovet var alla plåtdelar exteriört tänkta att utföras i koppar, materialet användes dock endast till taksarg medan balkongfronter och fönsterbröstningar utfördes i plåt. Fastigheten uppfördes efter att den ursprungliga utbyggnadsfasen av Hässelby strand var färdigbyggd, och saknar arkitektoniskt och typologiskt släktskap med denna; Paradsängen 1 har en senmodernistisk utformning och sluter sig kring sin egen gård, vilket skiljer sig från den ursprungliga 1950-talsbebyggelsens detaljeringsgrad, variationsrikedom och öppna byggnadssätt. Fastighetens värden ska därför ses som frikopplade från stadsdelens övergripande kulturhistoriska värden, då Paradsängen 1 inte kan samläsas med utbyggnaden av ABC-staden och de förorter som uppstod till en följd av Generalplan 1952. Fastigheten är istället en produkt av miljonprogrammet, nästa steg i den svenska bostadsbebyggelsehistorien där normsamlingen God bostad, utgiven mellan 1964 och 1976, och den statliga byggnadslånebyråns krav kopplade till fastställda normer var viktiga faktorer.

Samtida bebyggelse ritad av György Korodi återfinns i bland annat i Husby, Rinkeby och Vårberg.



Illustrationsplan daterad 1966. Bygglövsarkivet.

Tidigare värdering

Stockholms stadsmuseum 2006

Fastigheten klassificerades som grön i samband med inventeringen 2006, vilket innebär att fastigheten med bebyggelse bedöms vara särskilt värdefull från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt. Fastigheten ingår i en kulturhistoriskt värdefull miljö utpekad i Stockholms översiktsplan.

Beskrivning av motivering: "Kompletteringsbebyggelse från slutet av 1960-talet i stadsdelens östra utkant. Byggnader med variationsrik fasadutformning i tidstypiskt mexitegel, som trots vissa förändringar bevarar sin ursprungliga arkitektur."

Kompletterande värdering

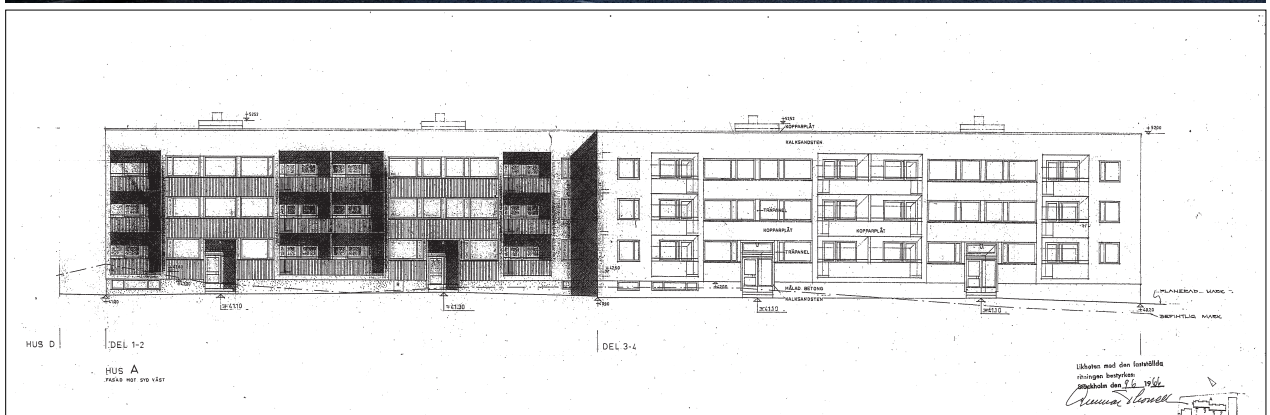
Fastigheten har ett kulturhistoriskt värde genom sin tidstypiska, strama 1960-talsarkitektur och med en förhållandevis intakt utemiljö med bevarad relation byggnad - naturmark samt ett antal bevarade träd som planterades vid anläggandet. Den terränganpassade gångstigen mot väster med sin tidstypiska gestaltning ger uttryck för denna karaktär med en enkel men välgestaltad utformning.

Fastigheten är en högkvalitativ men i sin omgivning isolerad exponent för det sena 1960-talets bostadsbyggande, och saknar egentlig koppling till platsen; dess samtida motsvarigheter återfinns i hela landet. Fastigheten berättar om en tidigt genomförd förtätning i Hässelby strand, och bedöms därmed inte ha ett kulturhistoriskt värde av nationell eller regional vikt, utan det är kopplat till dess omedelbara närområde och de arkitektoniska kvalitéer som bebyggelsen ger uttryck för.



Ortofoto 2021. Lantmäteriet.

Värdebärande karaktärsdrag



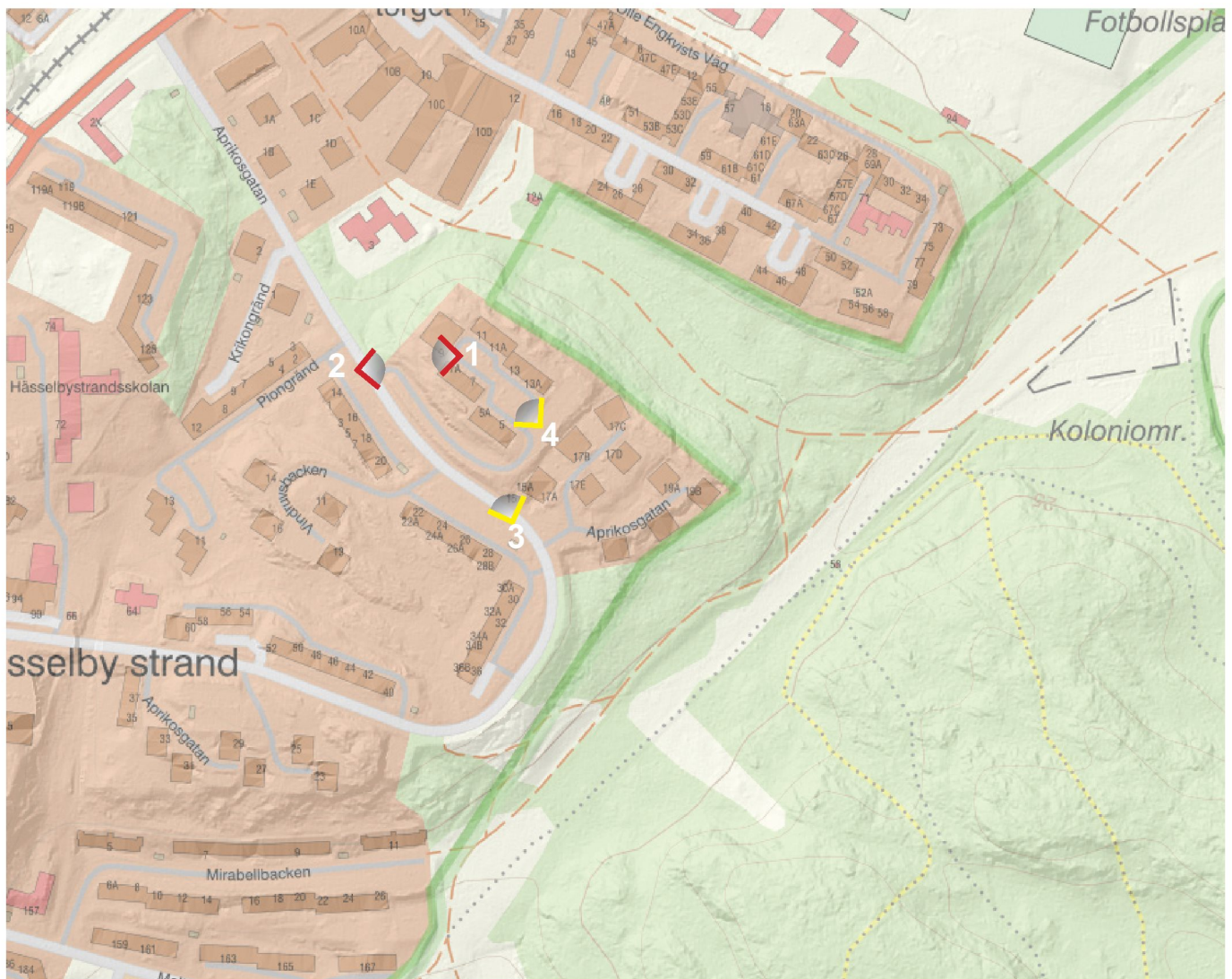
Värdebärande karaktärsdrag - bebyggelse

- Byggnadernas horisontella karaktär, med långsgående fönsterband och fönsterbröstningar som övergår i balkongfronter
- Tidstypiska material i form av kalksandsten och koppar
- Entréportarnas karaktär med stora glaspartier och lackad trädörr
- Trapphus med trapplopp i terrazzo

Värdebärande karaktärsdrag - utemiljö

- Befintlig planterad grönska från uppförandeåren, huvudsakligen rönn, vitoxel, måbär med flera
- Grön krans mot Aprikosgatan
- Bevarad naturmark och den sömlösa övergången mellan hus och naturmark
- Terränganpassad gångstig mot väster, med trapplopp i granit, smäckra räcken och planterade rön-nar

Siktlinjer



Karta med topografi, med siktlinjerna markerade. Karta från Lantmäteriet.

Siktlinjer - beskrivning

En del siktlinjer är viktiga att beakta utifrån att den utpekade kulturmiljön fortsatt ska kunna upplevas utifrån och inifrån området. Dessa har rangordnats utifrån hur pass viktiga de är för att fastighetens kulturmiljövärden fortsatt ska kunna förmedlas; röda markeringar innebär en högre prioritering än gula.

Se nästa sida för beskrivning.



Vy från fastigheten mot väster. Vyn är viktig genom att det är den huvudsakliga entrén till fastigheten för fotgängare, med en utemiljö med en högre grad av detaljering. I vyn är också Hässelby strands karaktäristiska 1950-talsbebyggelse påtaglig, och den visuella kopplingen mellan de olika områdena är som tydligast i denna vy.

Att beakta: bibehåll den visuella kopplingen och karaktären på den gestaltade utemiljön.



Vy mot fastigheten mot öster, motsvarande vy 1 fast åt andra hållet. Vyn är viktig genom att det är den huvudsakliga entrén till fastigheten för fotgängare, med en utemiljö med en högre grad av detaljering. Denna vy är den första varifrån bebyggelsen tydligt framträder vid färd längs Aprikosvägen från norsväst.

Att beakta: bibehåll den visuella kopplingen och karaktären på den gestaltade utemiljön.



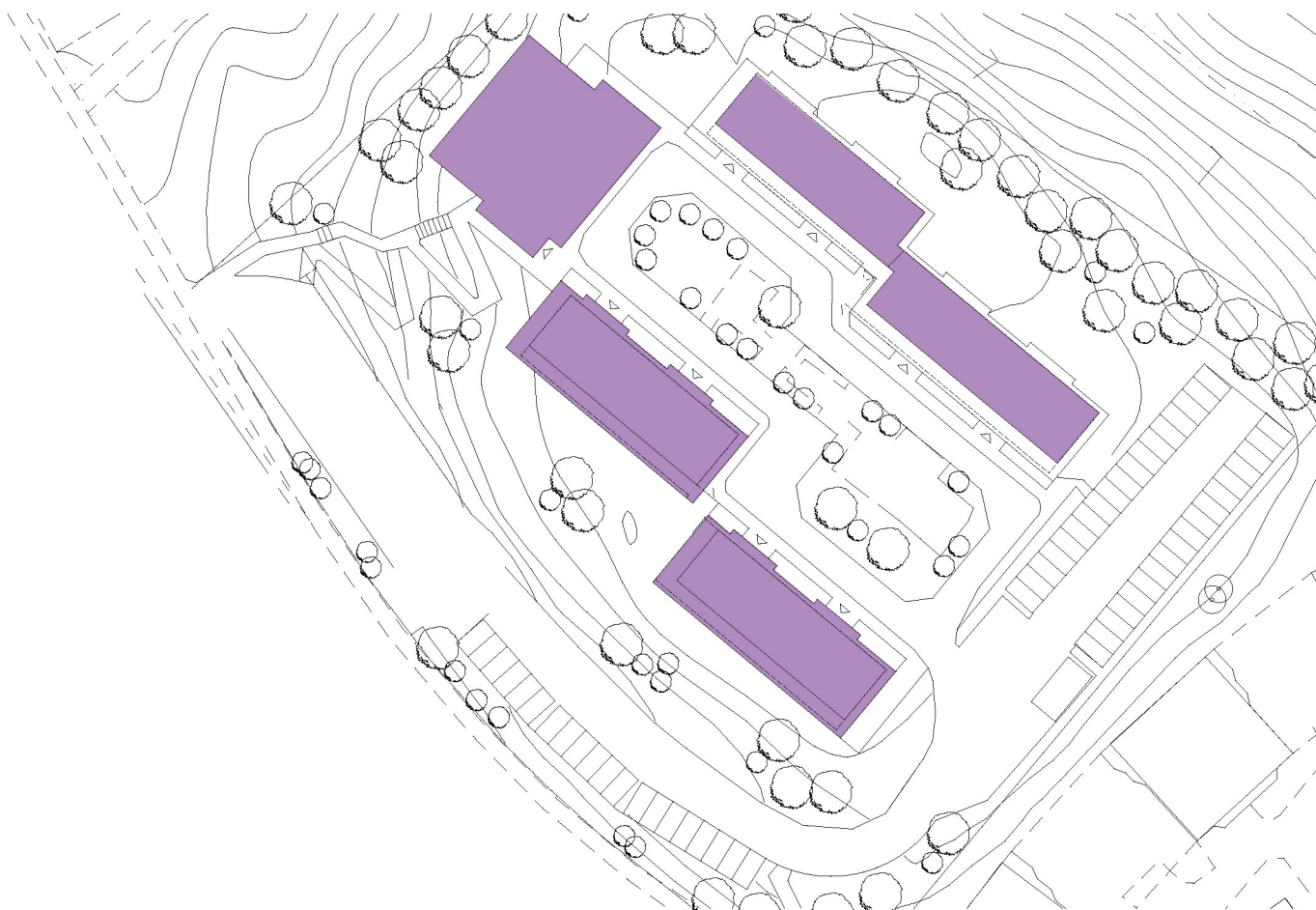
Vy mot fastigheten mot norr. Vyn är i viss grad viktig genom förekomsten av äldre tallar som ger karaktär till gaturummet och tydliggör kompositionen av byggnader omgiven av sparad naturmark, typisk för tidens bebyggelse.

Att beakta: säkerställ tallarnas fortlevnad.



Vy mot inifrån fastigheten mot nordväst. Vyn är i viss grad viktig genom att den skildrar fastighetens gårdsmiljö inramad av byggnaderna, en vy som är relativt oförändrad sedan uppförandeåren. Med undantag för utbytta lekredskap, bänkar mm så är struktur och ytskikt desamma som i slutet av 1960-talet. Att beakta: Att beakta: bibehåll byggnadernas värdebärande karaktärsdrag samt karaktären på den gestaltade utemiljön.

Känslighet - tålighet



Beskrivning av metod

Känslighets-/tålighetsanalysens primära syfte är att fungera som hjälp vid tillförandet av nya volymer och infrastruktur. Med dess hjälp kan tillägg styras till de delar av området som är minst känsliga ur ett kulturmiljöperspektiv.

Eftersom värden kommer att ställas mot varandra då konkreta beslut ska tas, syftar analysen av känslighet/tålighet till att vara ett användbart styrdokument i plan- och byggprocessen.

Analysen av det kulturhistoriska värdet och bedömningen av känslighet/tålighet är intimt sammankopplade, men vid en jämförelse kan utfallet skilja sig åt. En byggnad eller ett område kan exempelvis ha ett begränsat kulturhistoriskt värde samtidigt som dess betydelse för helheten gör att den bedöms vara känslig. Även det omvända förhållandet kan råda.

Analysen delas in i tre kategorier:

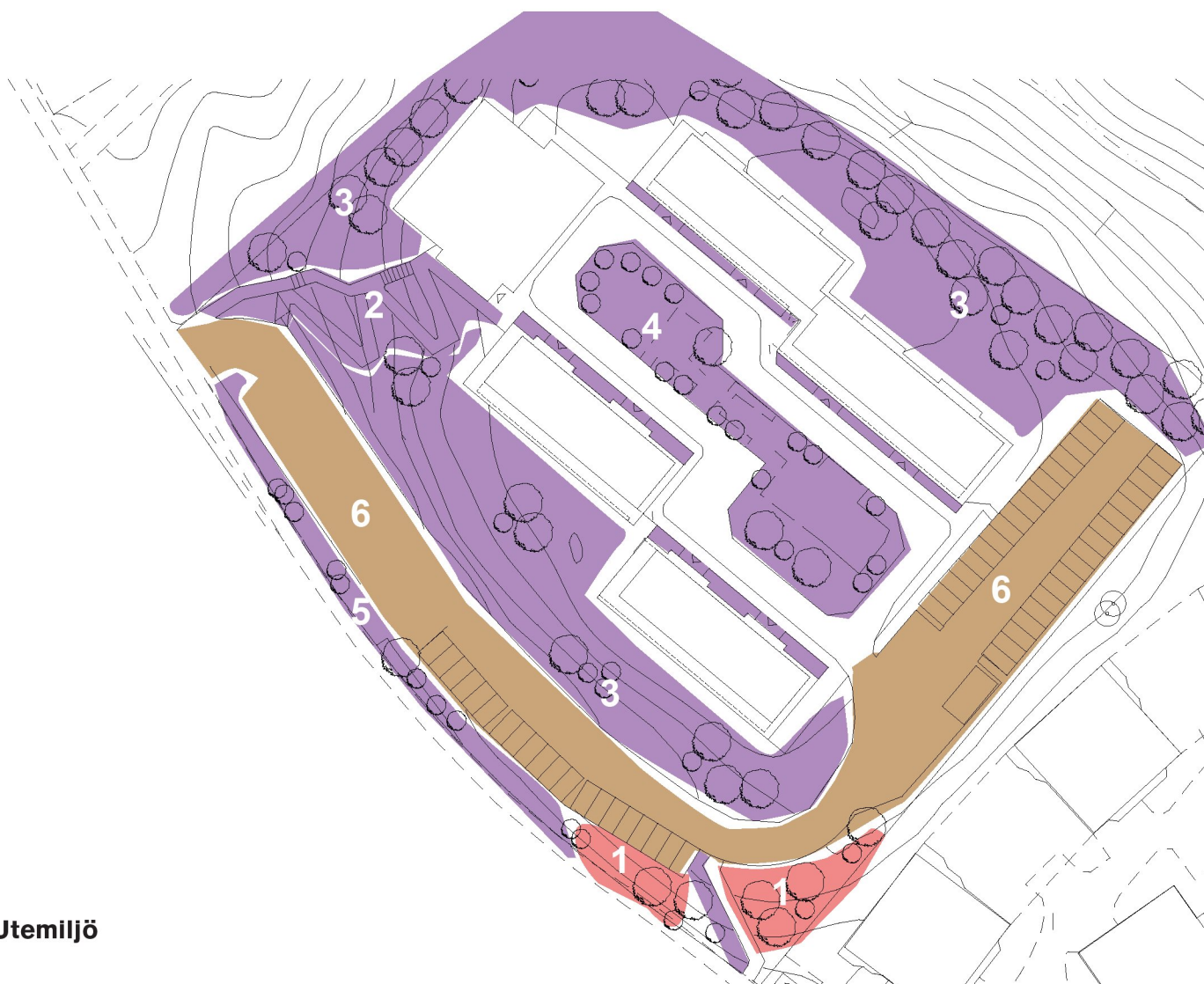
- Hög känslighet för ändring (röd)
- Känslig för ändring (lila)
- Tålig för ändring (brun)

Bebyggelse

Känsligt för ändring (lila)

Fastighetens byggnader är förhållandevis oförändrade sedan uppförandeåret, med undantag för ändrade fönster och enstaka portbyten, samt andra mindre förändringar. Arkitektur från den aktuella tidsperioden är känslig för ändringar då detaljeringen är sparsam.

Vid ändring är det viktigt att förändringar följer byggnadernas värdebärande karaktärsdrag.



Utemiljö

Hög känslighet för ändring (röd)

1. Förekomst av äldre tallar mot Aprikosvägen: spår av den tallskog som området bestod av innan stadsdelen byggdes. Äldre tallar mot skogssidan förekommer i stor mängd men har inte markerats här.

Känsligt för ändring (lila)

2. Trapp mot väster: känslig för ändring genom dess förhållandevis höga detaljeringsgrad samt framträdande läge i närområdets stadsbild, samt betydelse för fastigheten. Vid ändring är det viktigt att förändringar följer de värdebärande karaktärsdrag som listats under rubriken Värdebärande karkatärsdrag: utemiljö.

3. Sparad naturmark kring bebyggelsen: berg i dagen och annat som medvetet sparats vid exploateringen, blandat med kompletterande planteringar.

4. Utemiljö inom kvarteret: förgårdsmark mot gårdsidan med planteringar. De centrala kvadratiska utemiljöerna avsedda för kvarterets boende med lekredskap, utemöbler etc. Markerad som känslig då miljön förändrats men strukturen består.

5. Trädrad mot Aprikosgatan: ett medvetet grepp i utformningen av utemiljön var planterandet av träd längs Aprikosvägen.

Tåligt (brunt)

6. Parkeringsytor och körbana: även om dessa delar är från fastighetens tillkomst saknar de karaktärsdrag och detaljer som går att koppla till någon form av historisk läsbarhet för fastigheten.

Förhållningssätt

Att tillvarata och utveckla

Eventuella tillägg på befintliga byggnader bör underordna sig den ursprungliga byggnadens hierarki; påbyggnader på befintliga byggnader får inte dominera ursprungsbebyggelsen i relativ storlek.

Förändringar på befintliga byggnader bör underordna sig befintlig arkitektonisk gestaltning och dess tids-typiska lösningar. Förändringar som har en helt annorlunda karaktär, exempelvis ett byte till sadeltak är olämpliga. Tillägg i en känslig miljö får inte innebära att den ursprungliga bebyggelsens karaktärsdrag upplevs som "sämre" gentemot tillägg, exempelvis genom att en eventuell påbyggnad utförs med ytskikt, fönsterstorlekar och liknande som påtagligt upplevs som "finare".

Med detta sagt så bör tillägg vara avläsbara som samtida, med förbehållet att fastigheten fortsatt upplevs som en helhet.

Eventuella tillkommande volymer förläggs på ytor som är tåliga för förändring. Eventuella tillkommande volymer förlagda mot gatan bör även samspela med gatumiljön och närliggande bebyggelse utanför den aktuella fastigheten.

En vidareutveckling av utemiljön bör utgå från principer kopplade till den ursprungliga avseende förhållandet till naturmark och även om möjligt utgå från det växtmaterial som planterades vid anläggandet av den ursprungliga fastigheten vid nyplantering.

Ha ett medvetet förhållningssätt till områdets siktlinjer och de rekommendationer som är kopplade till dessa. Ta värdebärande karaktärsdrag i beaktning.

Källhänvisning

Litteratur

Andersson, Hans E. B., Henrikson, Henrik & Johansson, Hans (2003). *Hässelby strand då och nu*. Hässelby: Hässelby hembygdsfören.

Jermsten, Elisabet, Mandén-Örn, Kerstin & Wisth, Britt (2005). *Stockholm utanför tullarna: nittiosju stadsdelar i ytterstaden : Grimsta, Hässelby Gård, Hässelby Strand, Hässelby Villastad, Kälvesta, Nälsta, Räcksta, Vinsta, Vällingby*. Stockholm: Stockholmia

Roos, Britta & Gelotte, Hanna (red.) (2004). *Hej bostad: om bostadsbyggande i Storstockholm 1961-1975*. Stockholm: Länsstyrelsen i Stockholms län

Rapporter

Sternegård, Anna-Sofia & Ulvsgård, Sebastian (2019). *Hässelby kraftvärmeverk: Vassen 3 m. fl., Hässelby Strand, Stockholm : kulturmiljöanalys*. Stockholm: Stadsmuseet

Hulefors, Elin (2008). *Parken Stråket i Hässelby strand: riktlinjer för parkens utveckling = The park Stråket in Hässelby strand, directions for the development of the park*. Examensarbete

Digitala källor

Svenska Dagbladets historiska sidarkiv
arkiv.svd.se

Stockholms stadsmuseums digitala museum
digitalastadsmuseet.stockholm.se

Lantmäteriets karttjänst
minkarta.lantmateriet.se

Lantmäteriets historiska kartor
historiskakartor.lantmateriet.se

Bebyggelseregistret
bbr.raa.se

Arkiv digital
arkivdigital.se

Nyréns Arkitektkontor **2022**